

Доцільно також використовувати нескладні творчі завдання. Наприклад, таким творчим завданням може бути вигадати умовний знак, яким слід позначити подію, для якої не існує умовного знака. При виконанні учнями таких завдань учитель повинен поставити перед ними вимоги: умовний знак має бути графічно простим; легко упізнаватися й передавати суть явища (події). Наприклад:

1. Позначте відповідними умовними позначеннями найвідоміші міста Харпаської цивілізації. Використайте для створення умовних позначень ілюстрації в історичному атласі та підручнику.

2. Які природно-географічні об'єкти потрібно позначити на контурній карті, щоб пояснити, чому вторгнення аріїв в Індію могло відбутися тільки з північно-західного напрямку?

3. Накресліть найбільш зручний маршрут подорожі з індійського міста Паталіпутра до китайського міста Цзи. Які природно-географічні умови будуть сприяти, а які завадять “здійсненню” вашої подорожі?

4. Які природно-географічні об'єкти потрібно позначити на контурній карті, щоб пояснити напрямком “Великого шовкового шляху”?

5. Позначте відповідними символами території виникнення буддизму, конфуціанства, даосизму. Які символи ви оберете для виконання завдання? Чому?

6. Проілюструйте контурну карту відповідними малюнками, що розкривають внесок індійського та китайського народів у розвиток світової культури. Які предмети ви оберете як символи? [4, с. 261].

Таким чином, при формуванні просторових компетентностей учитель може застосовувати різні методи та прийоми для того, щоб допомогти учневі в розвитку його вміння працювати з картою. Завдання вчителя полягає у тому, щоб розвинути в учня вміння «читати» карту, аналізувати її зміст та систематизувати матеріал, отриманий при дослідженні карти.

Література

1. Летошко О. Формування в учнів просторової компетентності засобами електронних картографічних джерел. *Історія України*. №10 (698). 2011. С.13–16.
2. Фідря О., Фідря Н. Просторова компетентність та картографічні вміння й навички у курсах шкільної історії. *Історія в школах України*. № 5. 2009. С.17-21.
3. Фідря О. Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетентностей учнів. *Історія в школі*. 2003. №3. С.18–23
4. Пометун О. І. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза. 2005. 328 с.

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ОСОБИСТІСНО ЗНАЧУЩА ЯКІСТЬ

Лилик В. В.
Аспірант кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління освітніми закладами
Науковий керівник – проф. Фрицюк В. А.

На сучасному етапі розвитку суспільства, в умовах реформування та вдосконалення системи вищої освіти в Україні виникає необхідність активного пошуку нових резервів якісної підготовки фахівців, здатних до розвинутого професійного вдосконалення відповідно до вимог конкретної фахової спрямованості. Освіта майбутніх журналістів при цьому не стає винятком. Аналіз практики

роботи факультетів журналістики дає змогу стверджувати, що професійна підготовка студентів з однією з складових всебічного розвитку особистості в університеті. Вона спрямована на вивчення комплексу гуманітарних та суспільних наук. Але домінантою в підготовці майбутнього журналіста виступає фахова спрямованість, пріоритет спеціальних знань та умінь.

В умовах соціально-економічних змін, що відбуваються в нашій країні в теперішній час, з'являються нові запити до професійної підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців, які спрямовані на виконання складних завдань, розв'язання багаторівневих задач та швидкого адаптування до нововведень у професійній діяльності. Необхідною умовою підготовки таких спеціалістів та показником результативності їхнього навчання є формування готовності до професійної самореалізації. Важливість вирішення даної проблеми підводить до розуміння її актуальності.

Питання професійного розвитку, творчого самовиявлення та самореалізації особистості висвітлені в дослідженнях В. Алфімова, Б. Ананьєва, В. Андрєєва, В. Бехтерева, Л. Божович, Р. Брушлинського, В. Загвязинського, Т. Іванової, А. Маслоу, Г. Олпорта, О. Отич, М. Пряжникова, В. Рибалки, С. Рубінштейна, Т. Сущенко та ін. Журналістській творчості присвячені наукові розвідки українських (В. Гоян, В. Здоровега, Ю. Шаповал та ін.) і російських (А. Бобков, Р. Бухарцев, В. Горохов, О. Дорошук, С. Корконосенко, Г. Лазутіна, Г. Мельник, В. Олешко, Є. Проніна, А. Тепляшина, Т. Тюлюлюкіна, О. Чернікова та ін.) журналістикознавців. Проблема формування готовності до самовдосконалення особистості майбутнього журналіста розглянуто в працях журналістикознавців: Р. Бухарцева, К. Маркелова, І. Михайлина, О. Нерух, Є. Прохорова, О. Самарцева, Л. Світлич, В. Ученової та ін. У працях зазначених науковців багато цінного, позитивного, їхній критичний аналіз сприяє систематизації знань з проблем професійного самовдосконалення та самореалізації. Проте необхідно зазначити, що у своїх роботах автори лише частково звертали увагу на проблеми самореалізації майбутніх журналістів. У психологічній і педагогічній літературі нині немає досліджень, спеціально присвячених підготовці до професійної самореалізації саме майбутніх журналістів. Як наслідок, залишаються недостатньо з'ясованими зміст, форми і методи педагогічного впливу на цей процес. Такий стан справ негативно позначається на результатах освітнього процесу в освітньому закладі в цілому та підготовці студентів до професійної самореалізації, зокрема.

Завдяки саморозвитку особистість реалізує свої здібності, самовдосконалюється, в результаті чого стає ініціатором розвитку суспільства, роблячи власний внесок у його культурно-історичний розвиток. Саме тому значення саморозвитку особистості молодого журналіста в розв'язанні сучасних соціально-економічних завдань нашого суспільства є таким важливим у наш час.

Журналістська конкурентоспроможність – це сукупність притаманних журналістові професійних знань, творчих умінь і навичок та особистісних рис, які забезпечують йому конкурентні переваги на ринку праці в ЗМІ. Основа конкурентоспроможності кваліфікованого журналіста – його висока професійна компетентність, що закладається в системі вищої журналістської освіти, однією з функцій якої є формування й розвиток творчої індивідуальності майбутнього фахівця. Тільки людина з високими професійними знаннями, з яскравою творчою індивідуальністю може успішно конкурувати в умовах ринкових відносин, для

характеристики яких ключовим є закон конкуренції. Однією з таких якостей, необхідних сучасному журналісту, є готовність майбутніх журналістів до професійної самореалізації.

Який саме журналіст сьогодні здатний бути конкурентоспроможним? Звичайно, той, хто здобув якісну професійну освіту, той, хто має певний «хребет», характер, харизму, фахові здібності, відповідні вміння та навички, творчий підхід до вирішення завдань, професійне покликання, високі моральні якості, творчий стиль мислення; журналіст, який чітко розуміє й бездоганно виконує свої професійні функції та соціальні ролі, прагне до постійного саморозвитку й самовдосконалення.

У журналістській освіті наразі сталися серйозні зрушення: змінилися її мета, зміст і спрямованість (на формування творчої індивідуальності, здатної до саморозвитку, мобільності, творчої ініціативи, конкурентоспроможності), самі сучасні реалії потребують активізації розвитку особистості, її творчого потенціалу. Зовнішній прошарок, що скріплює весь світ особистості журналіста, становить сфера відповідальності за професійно-творчу самореалізацію, за самовдосконалення й розвиток особистості, самовіддачу в служінні суспільству.

Специфіка журналістського фаху полягає ще й у тому, що навіть найуспішніший журналіст просто не має права спиратися на колишню популярність, він зобов'язаний доводити свою конкурентоспроможність «тут і зараз», оскільки газета, як і передача, живе один день. Справжній професіонал повинен уміти звертатися до самоконкуренції, намагаючись довести глядачам та читачам, що він готовий і далі зацікавлювати й дивувати їх.

Саме до таких особливостей конкурентної боротьби в журналістському середовищі має бути підготовлений студент – майбутній журналіст. Конкурентоспроможний журналіст повинен прагнути до безперервного самовдосконалення, самовираження, що набуває особливої сили, воно є необхідним додатком до його життя і ніби посилює його. Конкурентоспроможний журналіст – людина, яка орієнтується на найвищі досягнення у своїй професії, прагне стати кращим серед рівних, виявляє здатність до високої якості й ефективності своєї діяльності. Але для того, щоб студенти могли зрозуміти, куди їм потрібно рухатися, вони мають знати, де знаходяться зараз, тобто чітко усвідомлювати, що особистий успіх, професійне зростання залежать від багатьох чинників, у тому числі від їхнього освітнього рівня, від знань, отриманих у процесі навчання, від умінь і навичок.

Сьогодні українські журналісти змушені працювати в умовах жорсткої конкуренції, відтак, у процесі професійної підготовки варто орієнтувати студентів на те, що журналіст-початківець з перших днів роботи включається в боротьбу за виживання: суперництво як між окремими фахівцями, так і між організаціями, значна частина яких – комерційні, де жорсткою й вимогливою є позиція керівників і засновників щодо персоналу: працювати за правилами засновників і давати їм прибуток. У таких умовах конкурентоспроможного журналіста можна помітити відразу: за максимальною ставкою, за визнанням з боку читачів (глядачів), за повагою колег та ставленням керівництва.

Глибоке усвідомлення студентами журналістських спеціальностей значущості конкурентоспроможності й необхідності постійного самовдосконалення для майбутньої професії зумовлює серйозне ставлення до навчання, формування

та саморозвитку професійної культури діалогу, самостійної роботи, самотворення особистості, самовиховання, самовдосконалення, самоствердження й самореалізації.

Для розвитку конкурентоспроможності студента-журналіста, для його повноцінної освіти й самореалізації необхідним є створення педагогічних умов, що забезпечують самотворення, постійний саморозвиток, самовиховання, самовдосконалення, самокорекцію професійних і особистісних рис, тобто безперервний розвиток конкурентоспроможності.

Таким чином, самореалізація як результат має важливе смислове наповнення як для окремої особистості, так і для суспільства в цілому. Вона може виявлятися в різноманітних сферах діяльності, але однією з найбільш вагомих для особистості є самореалізація в професійній діяльності.

Психологічний аспект самореалізації полягає в розгортанні всіх особистісних потенціалів людини в будь-якому виді діяльності або сфері життя. Самореалізація особистості можлива за умови, що людина усвідомлює потребу для неї життєвої самореалізації, вірить у своє індивідуальне призначення, бачить у ньому вищий сенс свого життя. Без усвідомлення людиною своїх здібностей, інтересів, життєвих уподобань самореалізація не може здійснитися. Не менш важливою умовою самореалізації особистості є усвідомлення людиною своєї інтегрованості в навколишній світ, її здатності до гармонійної й конструктивної взаємодії з іншими людьми та природою. Інструментальний аспект самореалізації особистості пов'язаний з наявними в людини знаннями, вміннями й навичками, що дають їй змогу виконувати конкретну трудову діяльність і вибудовувати систему відносин з людьми та соціумом. Зовнішня форма самореалізації особистості представлена активністю індивіда в професії, творчості, спорті, мистецтві, навчанні, політичній та громадській діяльності тощо. Внутрішня форма є самовдосконаленням людини в різних аспектах: моральному, духовному, фізичному, інтелектуальному, естетичному.

Педагогічний аспект проблеми самореалізації особистості виявляється у з'ясуванні сутності самореалізації, спробі виокремлення засобів та умов, які уможливають проходження цього процесу. Таким чином, теоретична за своєю сутністю досліджувана проблема отримує завдяки педагогічній науці практико-орієнтований характер. Важливим також у цьому процесі є: формування мотивації до самовдосконалення у майбутніх журналістів; доповнення змісту фахових дисциплін для формування знань, умінь щодо здійснення самовдосконалення; використання інноваційних технологій навчання для розвитку практичних навичок самовдосконалення й самореалізації.

Таким чином, готовність майбутніх журналістів до професійної самореалізації вважаємо інтегративною, динамічною особистісною якістю, що відображає систему професійних знань і вмінь, сформованих самоосвітніх і самовиховних умінь, професійну самосвідомість, переконаність у соціальній і особистій значимості професійного самовдосконалення, бажання стати висококваліфікованим журналістом.

В умовах сьогодення актуальність проблеми самореалізації особистості зростає у зв'язку з такими особливостями нашого суспільства, як нестабільність, невизначеність, що характеризують практично всі сфери життя людини. У цих об'єктивних обставинах стає важливою проблема суб'єктивного вибору особистості. Новітні структурно-змістовні зміни сучасності ставлять людину перед потребою в індивідуальному розв'язанні складних питань, для яких характерний

пошук себе, з визначенням своїх можливостей і бажань, свого місця у світі, тобто питань, що безпосередньо визначають самореалізацію, з формуванням потреби в ній, з умінням бачити, знаходити, створювати умови, які сприятимуть переходу потреби в самореалізації з потенційної в актуальну, з пошуком простору для вияву самореалізації.

За останні роки однією з провідних проблем педагогіки є процес самореалізації майбутніх фахівців, у тому числі, майбутніх журналістів, що трактують як результат усвідомленого, доцільного розкриття своїх можливостей і творчих здібностей. Формування професіоналізму при усвідомленні особистістю своїх потенційних можливостей, реальне визначення життєвої мети й поступове досягнення накреслених перспектив характеризує сьогодні процес самореалізації майбутніх журналістів.

Література

1. Дяченко М. Проблема творчого саморозвитку особистості майбутнього журналіста у процесі професійної підготовки. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2011. № 4. С. 124-131.
2. Коваленко Е. А. Ціннісна природа усвідомленого саморозвитку особистості : соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». Харків, 2005. 19 с.
3. Коростылева Л. А. Психология самореализации личности: затруднения в профессиональной среде. Санкт-Петербург.: Изд-во «Речь», 2005. 222 с.
4. Крижановська З. Ю. Самореалізація людини як запорука її саморозвитку. Соціальна психологія. Київ: Вид-во Укр. Центру політичного менеджменту, 2009. № 3 (35). С. 95-100.
5. Кужельний А. В. Проблема готовності студентів до саморозвитку у галузі професійної освіти [Електронний ресурс]. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. Вип. 2. Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP>

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В РАКУРСІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Лівий М.
Студент магістратури ННІПППФВК
Науковий керівник – доц. Давидюк М. О.**

На сучасному етапі розвитку українського суспільства важливу роль у підвищенні ефективності системи освіти відіграє педагог, зокрема шкільний учитель. Зрозуміло, що успішність і продуктивність учителя значною мірою залежать від його освіченості, інтелекту, таланту, креативності, самоосвітньої діяльності, уміння організовувати педагогічний процес для всебічного розвитку дитини. Складність реалізації завдань професійної діяльності вчителя пов'язана з психологічними особливостями сучасних дітей, а також із дитиноцентризмом в освіті, що за минуле десятиліття став провідним підходом у ставленні до учнів. Останнім все більше стають притаманні: нестабільність нервової системи, ослаблений стан здоров'я, гіперактивність чи занадто виражена пасивність у процесі діяльності, яскравий прояв індивідуальності, акселерація тощо. Динаміка розвитку всіх освітніх процесів, таким чином, вимагає розгляду проблеми самовдосконалення майбутніх учителів шляхом формування індивідуального стилю педагогічної діяльності.